

РОЗДІЛ 6

КЛАСИЧНІ МОВИ. ОКРЕМІ ІНДОЄВРОПЕЙСЬКІ МОВИ

УДК 811.124'373.2 (477.83)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.46.2.30>

ЛАТИНСЬКІ НАПИСИ ЛЬВОВА ЯК ФЕНОМЕН ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ

LATIN INSCRIPTIONS OF LVIV AS A PHENOMENON OF EUROPEAN CULTURAL MEMORY

Дашко Н.С.,*orcid.org/0000-0002-5415-4983**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри експертизи культурних цінностей та дизайну**Університету митної справи та фінансів***Жарко С.Ю.,***orcid.org/0000-0002-5301-6036**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри експертизи культурних цінностей та дизайну**Університету митної справи та фінансів*

У статті подано дослідження латинських написів Львова як унікального епіграфічного феномену, що формує інтелектуальний, візуальний та ціннісний ландшафт міста. Актуальність роботи зумовлена зростанням інтересу до урбаністичної семіотики та необхідністю осмислення міста як складного тексту, у якому латина виступає ключовим маркером входження України до загальноєвропейського цивілізаційного простору. Об'єктом аналізу є корпус латиномовних написів на фасадах сакральних споруд, навчальних закладів і приватних кам'яниць, які було зібрано й систематизовано в колективному дослідженні «Anno Domini. Року Божого. Латинські написи Львова» [5].

У роботі використано семіотичний підхід, історико-культурний метод та епіграфічний аналіз, що дозволило класифікувати написи за їхніми функціонально-тематичними ознаками. Детально проаналізовано сакральну епіграфіку (доксологічні формули, біблійні цитати та апотропеїчні тексти), яка в середньовічному та ранньомодерному Львові виконувала роль «матеріалізованої молитви», створюючи захисний духовний каркас міського простору. Увагу приділено, зокрема, морально-філософським сентенціям на житлових будинках площі Ринок. Виявлено, що вони трансливали гуманістичні ідеали античності, перетворюючи архітектуру на засіб публічної моральної дидактики.

У статті доведено, що академічна епіграфіка навчальних закладів (від Колегіуму єзуїтів до Львівської політехніки) не лише декларувала освітні маніфести, а й легітимізувала статус Львова як потужного інтелектуального центру. Дослідження підтверджує, що латина функціонувала як живий елемент побутової культури, про що свідчать ідентифікаційні та іронічні інскрипції. У висновках підкреслено, що сучасна ревіталізація латинських гасел у Львові є інструментом актуалізації історичної пам'яті й свідченням неперервності культурної традиції, що поєднує історичний Leopoldis із сучасним контекстом українського державотворення.

Ключові слова: латинська мова, епіграфіка, Львів, урбаністичний текст, культурна пам'ять, семіотика міста, сакральна комунікація, афоризми, європейська ідентичність, Leopoldis.

The article presents a profound study of Latin inscriptions in Lviv as a unique epigraphic phenomenon that shapes the intellectual, visual, and value-based landscape of the city. The relevance of the study is driven by the increasing interest in urban semiotics and the necessity to interpret the city as a complex text, where Latin serves as a key marker of Ukraine's belonging to the common European civilizational space. The object of analysis is the corpus of Latin inscriptions recorded on the facades of sacred buildings, educational institutions, and private townhouses, specifically based on the systematized materials of the collective research "Anno Domini. In the Year of Our Lord. Latin Inscriptions of Lviv".

The work integrates a semiotic approach, a historical-cultural method, and epigraphic analysis, which allowed for the classification of inscriptions according to their functional and thematic characteristics. Sacred epigraphy (doxological formulas, biblical quotations, and apotropaic texts) is analyzed in detail, revealing its role in medieval and early modern Lviv as "materialized prayer", creating a protective spiritual framework for the urban environment. Special attention is paid to moral and philosophical maxims on residential buildings in Rynok Square. It is found that they transmitted the humanistic ideals of antiquity, transforming architecture into a means of public moral didactics and intellectual dialogue.

The article demonstrates that the academic epigraphy of educational institutions (from the Jesuit Collegium to Lviv Polytechnic) not only declared educational manifestos but also legitimized Lviv's status as a major intellectual center. The study confirms that Latin functioned as a living element of everyday culture, which is evidenced by identification and even

ironic inscriptions on private buildings. The conclusions emphasize that the modern revitalization of Latin slogans in Lviv is a tool for actualizing historical memory and evidence of the continuity of the cultural tradition that connects the historical Leopoldis with the modern context of Ukrainian state-building and European integration.

Key words: Latin language, epigraphy, Lviv, urban text, cultural memory, urban semiotics, sacred communication, aphorisms, European identity, Leopoldis, linguistic landscape.

Постановка проблеми. Латинська мова впродовж століть була універсальним засобом наукової, освітньої, правової та богословської комунікації в Європі. Хоч українські землі не входили до складу Римської імперії, латина відіграла важливу роль у культурному й інтелектуальному розвитку України. Її поширення було зумовлене контактами із Західною Європою, діяльністю освітніх і церковних інституцій, а також прагненням української еліти інтегруватися в європейський культурний простір.

Проникнення латинської культурної спадщини в українську засвідчене написами, що й нині зафіксовані в українських містах. Вони демонструють європейські культурні традиції, історичні контакти й освітній розвиток. Найчастіше латинізм містяться на фасадах навчальних закладів, пам'ятниках, гербах міст і родів, на культових спорудах та сучасних артоб'єктах. Переважна кількість латинських написів збереглася в містах із давньою освітньою та багатокультурною історією, зокрема, у Львові, Києві, Кам'янці-Подільському, Острозі, Чернівцях. Це найдавніші просвітницькі українські осередки. Наприклад, Острог тісно пов'язаний із традиціями освіти й гуманізму, тому в символіці Острозької академії використано вислів «*Sapientia et veritas*» – «Мудрість та істина». У медичних університетах Києва поширені латинські професійні гасла на зразок: «*Primum non nocere*» – «Насамперед – не нашкодь». У навчальних і духовних установах Чернівців зафіксований біблійний вислів «*Initium sapientiae timor Domini*» – «Початок мудрості – страх Божий». Ці та інші латинські написи часто мають науково-філософський характер, підкреслюють спадкоємність європейської університетської традиції.

Беззаперечним лідером за кількістю латинських написів в Україні є Львів – центр латинських традицій, де вислови латинею збереглися на фасадах храмів, житлових будинків, адміністративних споруд і є важливими джерелами історичної пам'яті. Комплексне зібрання та переклад латиномовної епіграфіки Львова здійснено у виданні «Anno Domini. Року Божого. Латинські написи Львова», опублікованому у видавництві «Піраміда» у 2016 році [5]. Воно стало підґрунтям для подальшого осмислення латини як складника урбаністичного тексту міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогодні латинські запозичення вивчаються в різних аспектах: функціональному, історичному, соціокультурному, лінгвістичному тощо. Зокрема, у статті О. Семеняка й Г. Патлатої латинізм розглядаються як чинник інтелектуалізації мови (особливо в науці, публіцистиці, освіті), що є важливим елементом розвитку сучасної української літературної мови й інструментом модернізації української мовної системи. На думку дослідників, латинська лексика виконує функцію інтернаціоналізмів, що забезпечують зв'язок із європейським культурним простором і підвищують науковість мовлення [4].

Т. Жовновач й А. Глушенко, проаналізувавши наукові джерела, матеріали Національного корпусу української мови, а також контент медіа й соціальних мереж, дійшли висновку, що сучасні латинські запозичення часто потрапляють в українську мову не безпосередньо, а через англійську мову. Зберігаючи латинську морфемну структуру, вони адаптуються фонетично та граматично й активно функціонують у науці, медицині, юриспруденції. Латинізм відіграють суттєву роль у забезпеченні міжнародної комунікації, відображають трансформації, характерні для сучасного суспільного розвитку [2].

Дослідження латинської лексики на матеріалі пам'яток XVI–XVIII ст. засвідчили її проникнення в українську мову через посередництво польської. І, на переконання науковців, «механізми, за якими відбувалися процеси запозичення українською мовою латинської лексики, були складними й заплутаними» [3].

У статті Дель Гаудіо С. латинізм вивчалися в історичному аспекті. Автор праці пояснює, що вони мають давню традицію в слов'янських мовах, у які проникають завдяки християнству, книжній культурі, перекладній літературі й закріплюються в церковній та освітній сфері, ставши таким чином історично глибоким пластом української лексики [1].

На думку Л. Удовики й О. Ганжі, латинська мова як підґрунтя формування європейської правової традиції й нині зберігає свій вплив на розвиток як національних, так і наднаціональних правових систем. Одним із проявів цього є використання латинських висловів у судових рішеннях. У сучасних умовах, попри активний розвиток

національних мов та домінування англійської в міжнародному спілкуванні, латина виконує роль своєрідного універсального інструменту юридичної комунікації. Завдяки їй юристи з різних країн мають змогу легше знаходити спільне розуміння правових категорій і принципів. При цьому латинізи виконують не лише мовну, а й культурно-цивілізаційну функцію, оскільки є частиною європейської правової традиції (римського права) [7].

Питання латиномовної спадщини України порушувалося в працях із класичної філології та історії культури. Вагомий внесок у дослідження латинської традиції зійснив Андрій Содомора [6]. Разом із Мироном Домбровським та Андрієм Кісем вони уперше систематизували латинські написи Львова та подала їх переклад із ґрунтовними коментарями в праці, яка стала цінним дослідженням міського простору крізь призму латиномовної епіграфіки [5].

Постановка завдання. Незважаючи на те, що латинізи перебували в колі наукових зацікавлень дослідників, обрана для розгляду тема є актуальною, оскільки латинізи є невід'ємною частиною мовного ландшафту Львова. Вони формують своєрідний «міський текст», у якому поєднуються історія, культура та багатомовна традиція міста, що потребує подальшого вивчення.

Латинські елементи міського тексту стають своєрідними «знаками пам'яті», що відкривають доступ до глибшого розуміння історії Львова. Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу до урбаністичної семіотики та необхідністю осмислення міста як тексту. Латинські написи в цьому контексті виступають носіями смислів, що дозволяють реконструювати світогляд минулих епох.

Тож, **метою статті** є аналіз латинських написів Львова як феномену культурної пам'яті та чинника формування європейської ідентичності міста. Досягнення мети передбачає виконання таких завдань: визначити основні типи написів, проаналізувати їх зміст та роль у формуванні культурної ідентичності, окреслити функції в міському просторі. У роботі використано історико-культурний метод, епіграфічний аналіз, філологічну інтерпретацію текстів та семіотичний підхід до аналізу міського простору.

Виклад основного матеріалу. Львів – місто з багатовіковою європейською історією, що відзеркалюється не лише в архітектурі чи культурних традиціях, а й у латинських написах, що прикрашають фасади кам'яниць, храмів, громадських будівель і навіть пам'ятників. Видання «Anno

Domini. Року Божого. Латинські написи Львова» документує цю унікальну епіграфічну спадщину й демонструє присутність латини в житті міста від Ренесансу до сучасності.

Латина у Львові з'явилася ще в епоху середньовіччя як мова літургії, науки та адміністрації. Вона була мовою культури й освіти в католицькому середовищі, що домінувало в місті протягом значної частини його історії. Через це чимало написів на будинках, храмах та громадських спорудах були виконані саме латиною. Крім того, у давніх документах латина використовувалася як стандартна мова ділового та юридичного спілкування, що не дивно для міста, яке в ті часи називали Leopolis – «Левове місто» (латинізована назва Львова, що побутує й у сучасних джерелах англійською мовою). Така форма назви засвідчує інтеграцію Львова до європейського інтелектуального простору, у якому латина функціонувала як *lingua franca*.

Крізь призму використання латинізмів Львів можна розглядати як «місто-текст», як складну знакову систему, де архітектура, символи та написи формують єдине культурне середовище. Латинські тексти виступають у цьому контексті особливим видом комунікації, що поєднує різні історичні епохи.

Значний корпус латинських написів, зібраних у книзі «Anno Domini. Латинські написи Львова», зосереджений у сакральному просторі. Вони становлять одну з найдавніших і найзмістовніших груп епіграфічної спадщини Львова, зафіксованих на фасадах храмів, каплиць, монастирів, навіть житлових будівель. Латина в цьому контексті ніби виступає засобом сакральної комунікації, що поєднує людину з божественним.

Можна виділити декілька основних типів сакральних написів, а саме:

– доксологічні вирази, спрямовані на возвеличення Бога, наприклад: «Soli Deo honor et Gloria» – «Єдиному Богові честь і слава» (Домініканський собор) [5, с. 245]; «Omnia ad maiorem del Glorian» – «Все – для більшої слави Бога» [5, с. 291] (Костел єзуїтів);

– молитовні формули, які часто розміщені біля ікон та скульптур і містять звернення до Бога, Христа або святих: «Ora pro nobis» – «Молися за нас», «Santa Maria, ora pro nobis» – «Свята Маріє, молися за нас» [5];

– біблійні цитати, що відображають ключові положення християнського віровчення, наприклад: «Ego sum via, veritas et vita» – «Я є дорога, правда і життя»; «In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum» – «У руки Твої, Господи,

віддаю дух мій». Вважалося, що апотропеїчні (захисні) тексти оберігають будівлю та її мешканців: «Sub tuum praesidium confugimus» – «*Під Твою опіку прибігаємо*» [5];

– надгробні написи та меморіальні плити, які увіковічують формули пам'яті, дати життя та смерті, прохання про молитву. Латинська мова таким чином постає універсальним кодом пам'яті, зрозумілим освіченим верствам суспільства: «Requiescat in pace» – «*Нехай спочиває з миром*» [5].

Як видно з наведених прикладів, сакральні написи характеризуються лаконічністю, використанням біблійної лексики, високим стилем. Латина як «сакральна мова» надає текстам урочистості та авторитетності. Загалом сакральні написи виконували декілька функцій, основною з яких була релігійна – вираження віри та участь у богослужбовій традиції. Функцію духовного захисту виконували апотропеїчні написи, які були ніби посередниками між людиною й Богом і задовольняли комунікативні потреби. Світоглядна функція реалізувалася у формуванні релігійної картини світу. Інтеграція тексту в архітектуру храмів – вияв естетичної функції.

Сакральні латинські написи у Львові можна розглядати як форму «матеріалізованої молитви». Вони не лише передають зміст, а й створюють духовний простір міста і є елементом колективної пам'яті, свідченням універсальності християнської традиції та її домінування в історії Львова.

Друга численна група – це написи морально-філософського змісту, до яких належить чимало епіграфів на кам'яницях площі Ринок, що закликають до роздумів про багатство та людські чесноти. Наприклад, один із гекзаметрів містить латинський діалог «*Qvis dives? Qvi nil cupiat. Qvis pauper? Avarvs*» – «*Хто ж багач? Хто не має жадань. А хто вбогий? Захланний*» [5, с. 42]. Цей вислів репрезентує морально-дидактичну функцію латини. Подібні тексти апелювали до гуманістичних ідеалів стриманості та духовного багатства. А сентенція коринфського правителя Періандра «*Nvnpvam discrepant vtile a decoro*» – «*Ніколи не дисонує корисне з красивим*» [5, с. 43], на думку укладачів книги, стає принципом, що «виразно проступає в архітектурі ренесансного Львова» [5, с. 43].

Однією з найцікавіших будівель із латинськими написами є споруда початку XVII століття, яку називають «Кам'яниця з афоризмами». Це унікальний приклад поєднання архітектури та інтелектуальної культури. Кам'яниця розташована в історичному центрі Львова (площа Ринок)

і відома тим, що її фасад оздоблений латинськими висловами – афоризмами, які мають глибоке філософське та моральне значення. Такі будівлі були характерні для доби Ренесансу та бароко, коли латина виконувала роль мови освіти, науки і культури. На фасаді подібних кам'яниць можна побачити класичні латинські вислови: «Memento mori» – «*Пам'ятай про смерть*»; «Vita brevis, ars longa» – «*Життя коротке – мистецтво вічне*»; «Festina lente» – «*Поспішай повільно*»; «Amor vincit omnia» – «*Любов перемагає все*». Ці фрази походять із античної традиції (Горацій, Вергілій, Гіпократ) й активно використовувалися в європейській культурі [5].

Афоризми на кам'яниці виконували такі функції: світоглядну – латинські написи передавали моральні принципи та філософію життя мешканців; освітню – будівля фактично «навчала» перехожих, адже латинські тексти були зрозумілі освіченим людям того часу; естетичну – написи були частиною декору та підсилювали художній вигляд фасаду; статусну – наявність латинських цитат демонструвала освіченість і престиж власника будинку; комунікативну – як спосіб «діалогу» між минулим і сучасністю. Насамкінець додамо, що в книзі «Anno Domini. Латинські написи Львова» зазначається, що подібні кам'яниці виконували роль своєрідних «книг на фасадах» – мешканець міста міг «читати» архітектуру як текст.

Значна частина латинських написів зроблена на будівлях навчальних закладів: шкіл, колегіумів, університетів. Ці написи відображають освітні ідеали та цінності різних епох. Наведемо декілька прикладів. На головному корпусі Національного університету «Львівська політехніка» напис «*Litteris et Artibus*» – «*Для наук і ремесел*» [5, с. 307], що є гармонійним поєднанням науки й творчості як основи освіти. Типовим для освітніх установ австрійського періоду є напис «*Patriae decori civibus educandis*» – «*Для окраси батьківщини – через виховання громадян*» [5, с. 307], що акцентує на вихованні гідних громадян держави. На бібліотеці ЛНУ ім. Івана Франка напис «*Sapientia sola libertas est*» – «*Мудрість – єдина свобода*» [5, с. 313], що акцентує важливість знань. На будівлях колишніх духовних шкіл або колегіумів трапляється напис «*Initium sapientiae timor Domini*» – «*Початок мудрості – страх Божий*», який відображає релігійну основу освіти. Напис «*Docendo discimus*» – «*Навчаючи – навчаємось*» підкреслює взаємність процесу навчання. Одним із найпоширеніших освітніх девізів є «*Non scholae, sed vitae discimus*» – «*Ми вчимося не для школи, а для життя*» (із Сенеки).

Латинські інскрипції на навчальних закладах мали на меті виконувати низку функцій: 1) ідеологічну (ціннісну), що полягала у формулюванні ідеалів освіти – служіння суспільству, розвиток особистості, моральність; 2) виховну, адже написи впливають на студентів і викладачів, нагадуючи про мету навчання; 3) репрезентативну – латина як мова науки підкреслює престиж закладу, його зв'язок із європейською освітньою традицією; 4) історико-культурну – вони є свідченням певної епохи (особливо часів Речі Посполитої та Австро-Угорщини), коли латина була мовою освіти; 5) комунікативну (символічну) – короткі формули передають складні ідеї у концентрованому вигляді, створюючи «меседж» закладу для кожного, хто входить.

Отже, латинські написи на навчальних закладах Львова – не просто декор. Вони виконують роль своєрідних «маніфестів освіти», які поєднують традицію, мораль і прагнення до знань. Завдяки латинізмам навчальні заклади транслують свої головні принципи: від релігійного виховання до світського гуманізму.

Окремою й досить цікавою категорією, яка відрізняється від урочистих церковних чи університетських текстів, є побутові латинські написи Львова. Вони ближчі до щоденного життя й розкривають «людське обличчя» міста. Написи побутового характеру розміщені на житлових будинках, кам'яницях, подвір'ях, майстернях та крамницях і, як правило, виконували функції побажань, захисту дому, самоідентифікації власника, іноді – гумору або моралі. На порогах будинків чи гербах, наприклад, розміщувалися латинські привітання «*Salve*» («Вітаю») [5, с. 109], «*Pax tibi*» («Мир тобі!»), що несли символічні та доброзичливі послання для перехожих і гостей міста. Часто це короткі «словесні обереги», що розміщені над входом і відображають віру в силу слова, наприклад: «*Felicitas*» – «Щастя» мислили дім як простір, який потрібно захищати символічно. Інші написи поєднують побут і релігію, відображають бажання «закріпити» захист на стінах: «*Deus providebit*» – «Бог подбає»; «*Dominus custodit*» – «Господь оберігає». Ці мовні формули характерні для ранньомодерного Львова, у якому релігія була частиною повсякденності.

Серед побутових вирізняються ідентифікаційні написи як підкреслення приватної власності (наприклад, «*Domus mea*» – «Мій дім»), демонстрація статусу, своєрідний «паспорт будинку» або написи з іменами власників і датами. У багатьох випадках латина використовувалась як мова престижу. Проте навіть серед побутових трапля-

ються написи моралізаторського та філософського змісту, на зразок: «*Memento mori*» – «Пам'ятай про смерть» чи «*Vita brevis*» – «Життя коротке» [5, с. 177] – нагадування про швидкоплинність життя; «*Vanitas vanitatum*» – «Марнота марнот» – простежується вплив християнської етики й настанови на формування «правильного» способу життя. Цікаво, що такі написи могли бути безпосередньо на житлових будинках, тобто філософія була частиною щоденного простору. Іноді трапляються жартівливі та іронічні написи, що демонстрували освіченість власника, створювали «інтелектуальний жарт» для перехожих, показували, що латина була й живою культурною мовою, а не лише офіційною. Найбільше побутових написів збереглося в історичному центрі: площа Ринок, Вірменський квартал, старі кам'яниці середмістя. Саме там вони інтегровані в архітектуру над порталами, у двориках, на фасадах.

Побутові написи Львова лаконічні, як правило, це короткі слова або формули замість довгих текстів. Вони символічні, оскільки мають «більше значення», ніж здається. Простежується поєднання сакрального й буденного: Бог, смерть, щастя – поруч із повсякденним життям. Крім того, латина робить навіть побутові написи частиною загальноєвропейської культури.

Таким чином, побутові латинські написи Львова – це своєрідний «щоденник міста», але не в текстах, а в камені [5]. Вони показують, як люди думали, чого боялися, у що вірили, до чого прагнули. І головне – вони доводять, що латина у Львові була не лише мовою університетів, а й мовою повсякденного життя та особистих сенсів.

У XX–XXI ст. латинські написи знову з'являються в архітектурному просторі Львова. На нових будівлях прописують епіграфи з філософським змістом чи заклики жити повноцінно; «*Fruere vita dum vivis*» – «Насолоджуйся життям, поки живеш». Їх призначення має як практичний, так і символічний характер. Вони маркують історичну спадкоємність та європейський культурний код міста. Саме завдяки латині місто зберегло в архітектурному й мовному середовищі сліди давніх традицій ренесансної освіти, католицької літургії та академічного спілкування. Сучасні дослідники, архітектори й вчителі щороку проводять екскурсії й лекції про латинські написи у Львові, відкриваючи цей пласт історії для нових поколінь.

Висновки. Таким чином, латинські написи Львова є важливим елементом

культурної пам'яті міста та складником його урбаністичного тексту. Вони засвідчують історичну інтеграцію Львова до європейського культурного простору, у якому латина функціонувала як універсальна мова науки, освіти, релігії та права. У дослідженні виокремлено основні типи латиномовних інскрипцій: сакральні, морально-філософські, освітні та побутові. Встановлено, що вони виконують різноманітні функції: релігійну, виховну, естетичну, ідеологічну та комунікативну – форму-

ючи багаторівневий семіотичний простір міста. Латинські написи постають як «знаки пам'яті», що відображають світоглядні орієнтири різних епох і поєднують сакральне та повсякденне. У сучасному міському середовищі вони зберігають символічне значення, виступаючи маркерами історичної тяглості та європейської ідентичності Львова. Дослідження розраховане на перспективу, оскільки можливе подальше вивчення латиномовної епіграфіки в ширшому міждисциплінарному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дель Гаудіо С. Лексичні латинізми у старослов'янській мові. *Актуальні проблеми української лінгвістики*. Випуск XXVIII. 2014. С. 80–87. URL: <https://ir.library.knu.ua/server/api/core/bitstreams/db7d28d1-9bda-4cf9-85ec-4a854bf318b8/content>.
2. Жовновач Т. А., Глущенко А. В. Лексика латинського походження в англійській мові, запозичена українською. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. Випуск 2 (213). 2025. С. 254–260. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/753/717>.
3. Латинізми на українському ґрунті і посередницька роль польської мови. URL: <https://ukrlit.net/article/1144.html>.
4. Семенюк О., Патлата Г. Латинізми як чинник інтелектуалізації сучасної української мови. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки. Випуск 202. С. 76–83. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/12/9>.
5. Содомора А., Домбровський М., Кісь А. Anno Domini. Року Божого. Латинські написи Львова. Львів : Видавництво «Піраміда», 2016. 336 с.
6. Содомора А. Наодинці зі словом: студії з латинської мови та літератури. Львів : Літопис, 2022. 408 с.
7. Удовика Л. Г., Ганжа О. Г. Використання латинізмів у межах європейського правового простору: стан і перспективи для національної судової практики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. Том 1. № 91. С. 116–126. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/343264/331143>.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026